

TURAN Uluslararası Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi (TURANusbb)

Uluslararası Hakemli Dergi Yıl: 2024/Bahar, Sayı: 6

ISSN 2792-0879

Geçmişten Günümüze Ordu Düğünlerinde Gelin Olma Anlayışı Üzerine Bir Değerlendirme* **

Seyda ŞAHİN***

Öz

İnsan yaşamında üç önemli geçiş aşaması yer almaktadır. Bunlardan ilki doğum, üçüncüsü ölümdür. Bu iki geçiş aşaması insan yaşamında hem yeni bir başlangıcı hem de bir bitişi simgelemektedir. Ancak ikinci geçiş aşaması olarak görülen evlenme, insan yaşamının tam merkezinde yer almakta ve genellikle yaşam döngüsünde büyük bir zaman dilimini kapsamaktadır. Evlilik tek başına bir kavram olmaktan ziyade devamında aile, akrabalık, soyun devamı gibi birçok başlığı da bünyesinde barındırmaktadır. Evliliğin ilan edilmesi konusunda düğün törenleri bir gelenek olarak karşımıza çıkmaktadır. Düğün törenlerinin yapılış şekli her toplumda hatta aynı toplum içerisinde yaşayan farklı etnik gruplar içinde dahi farklılıklar ve benzerlikler gösterebilmektedir. Düğün törenleri üzerinde yaşanan toplum kuralları, din, sosyal anlayış ve statüler, ekonomi, eğitim gibi birçok kültürel olay etkili olmaktadır. Zaman içerisinde bu etkenlerdeki değişiklikler insanların benimsemiş oldukları değerleri de bazen değiştirmekte bazen de yok ederek yerine yenisini koymaktadır. Burada da bu anlayıştan yola çıkılarak Ordu düğünlerinde zaman içerisinde değişmiş olan gelin kavramı üzerinde durulmuştur. Geçmiş hakkında kaynak kişilerden elde ettiğimiz bilgiler günümüz gelin anlayışı ile karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiş, gelin olma anlayışının değişmesindeki sebepler üzerinde durularak bu değişimlerin getirdiği olumlu ve olumsuz sonuçlar tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler

Aile, düğün, Ordu, gelin olma.

Bir toplumun en küçük yapı taşı olarak tanımlanan aile, aslında toplumun belkemiğini oluşturmaktadır. Özellikle Türk toplumu için aile; maddî ve manevî anlamda bir dayanak, insana aidiyetlik hissi vermesi açısından bir sığınaktır. Hiç kuşkusuz ailenin bu kadar önem teşkil etmesi insanın yaşama dair ilk öğrenme yeri olması sebebiyledir. Dede Korkut metinleri içerisinde yer alan; “Kız anadan görmeyince öğüt almaz, oğul atadan görmeyince şüfra çekmez” (Ergin, 2021, s. 74) ifadesinden de anlaşılacağı üzere ailenin hatta soyun da bireyler üzerinde etkili olduğunu söylemek mümkündür. İyi bir aile hem iyi bir soyu temsil etmiş hem de iyi bir devlet yapısının temeli olarak görülmüştür. İlk Türk devletlerinden bu yana Türkler için aile korunması, devam ettirilmesi açısından en önemli kurumlardan biri olarak benimsenmiştir.

Aile kavramının tanımları şu şekildedir:

*Geliş tarihi: 04.02.2024

Kabul Tarihi: 29.02.2024

Atf: Şahin, Ş. (2024). Geçmişten Günümüze Ordu Düğünlerinde Gelin Olma Anlayışı Üzerine Bir Değerlendirme. *TURAN Uluslararası Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi (TURANusbb)*, 6: 31-46.

** Doç. Dr. Berna Ayaz danışmanlığında yürütülen *Teknoloji, Medya ve Kent Kültürü Bağlamında Ordu Düğün Geleneği Üzerine Bir Değerlendirme* adlı yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

*** Yüksek Lisans Öğrencisi, Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi, ORDU/ TÜRKİYE, E-posta: seyda.sahin712@gmail.com ORCID: 0000-0002-3809-7384

1. Evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birlik.
2. Karı, koca ve çocuklardan oluşan topluluk.
3. Aynı soydan gelen kimseler zinciri.
4. Aralarında kandaşlık veya hısımlık bulunan kimselerin tümü.
5. Birlikte oturan hısımlık ve yakınların tümü.
6. Eş, karı.
7. Aynı gaye üzerinde anlaşılan ve birlikte çalışan kimselerin bütünü.
8. Temel niteliği bir olan dil, hayvan veya bitki topluluğu (TDK, 1998, s. 50).

“Aile, bir toplumun temel toplumsal kurumlarından birisidir. Toplumu ayakta tutan, temel öğelerdendir. İnsan türünü üretmek ve sürdürmek gereksiniminden doğmuştur” (Tezcan, 2000, s. 13).

“Aile, toplumun en küçük sosyal birimi, en alt düzeyde bir teşkilâttir. Aile, neslin devamı için, kadın ve erkeğin, oraya göre meşru kabul edilen bir araya gelmesi ile oluşur. Aile, kesinlikle bir sosyal olay olup, kadınla erkeğin meşru beraberliği demektir” (Baykara, 2001, s. 153).

“Aile, biyolojik veya psikolojik bağları olan ve aralarında tarihsel, duygusal ve ekonomik bir birliktelik olan ve kendilerini aynı evin üyeleri olarak hisseden bireylerin oluşturduğu birliktir” (Gladding, 2012, s. 5).

Aile kavramının yukarıda verilen tanımlarını artırmak mümkündür. Ancak genel anlamda tanımların hepsi aynı sonuca varmaktadır. Aile kavramı sadece insanlara atfedilmemiş dil, hayvan ve bitki türlerinin sınıflandırılmasında da kullanılmıştır. İnsan açısından bakıldığında ise ailenin oluşması aslında evlilik kurumuyla özdeşleşmiştir. Yani bu demektir ki aynı aileden ya da soydan gelmeyen insanlar da evlilik yoluyla akraba olabilmekte ve bu akrabalık bağları da aile kavramını genişletmektedir. Yalnız evlilik tek başına yeterli değildir. Bunun bir geçiş aşaması olmasından ve aslında sadece bireyleri değil yakın aile üyelerini ve yaşanılan çevreyi de ilgilendirdiğinden dolayı evlilikler törenlerle belli başlı uygulamalar ile kutlanmaktadır. Bu durum insanlığın var olduğu ilkel denilen dönemlerden günümüze kadar aynı anlayışa hizmet ederek gelmiştir. Morgan’ın; “...insanlığın deneyimleri hemen hemen benzer gelişme çizgilerini izlemiş; benzer koşullar altında insan gereksinimleri temelde aynı olmuş; düşünsel ilkelerin işlemesi de tüm insan ırklarında, özü yönünden, aynı özelliklere sahip bir beynin bulunması sayesinde, birbiriçimlilik kazanmıştır” (1994: 66) cümlesi insan deneyimlerinin aslında ortak ihtiyaçlar doğrultusunda ortaya çıktığının bir kanıtıdır. Ancak unutmamak gerekir ki her ne kadar ortak ihtiyaçlar doğrultusunda pratikler ortaya çıksa da bu uygulamalar üzerinde mutlaka benzerlik ve farklılıklar bulunacaktır. İnsanın olduğu her alanda değişim, farklılaşma olmuş ve olmaya da devam edecektir.

Örneğin; Türk toplumunda evlenmeden önce cinsel birliktelikte bulunmak hiçbir zaman hoş karşılanmamıştır. Ancak Zuni yerlileri ya da Trobriand Adaları yerlilerine göre cinsel birliktelikte bir sakınca görülmemekte ancak aileyle veya eşi olacak kişiyle evlilik öncesi yemek yiyememektedir. Çünkü kendi geleneklerine göre yemek yiyor olmak bir tür evlilik ritüeli olarak kabul edilmektedir (Reed, 1983, s. 63). Türklerde olduğu gibi evlilik töreni esnasında bereket getirmesi ile ilgili uygulamalara Yunan kültüründe rastlamanın yanı sıra kuşak bağlama geleneğine de rastlanmaktadır (Hamilton, 1822, s. 63-86). Rus halk geleneklerine bakıldığında ise evlilik öncesinde damadın kızın ailesine bir süre hizmet etmesi beklenmekte ve aile bu hizmetten memnun kalırsa evlilik gerçekleşebilmektedir (Hamilton, 1822, s. 108-123). İtalya ve İspanya düğün gelenekleri incelendiğinde ise törenlerin oldukça gösterişli olduğu, bu törenler için her şeyin en iyisinin düşünüldüğü ve çok fazla masraf yapıldığı söylenmiştir (Hamilton, 1822, s. 125-142). İtalya ve İspanya düğün geleneklerinin aksine Quakerlar, evlenmek için sadece topluluk önünde bu isteklerini sesli olarak dile getirmekte ve bunun dışında herhangi bir sözleşme ya da törene ihtiyaç duymamaktadırlar (Hamilton, 1822, s. 176-177). Burada aynı ülkenin farklı geleneklerini ya da birbirinden bağımsız ülkelerin örneklerini çoğaltabilmek mümkündür. Ancak çalışmanın amacı bu örneklerin tamamını göstermek değil, ihtiyaç dâhilinde ortaya çıkan anlayışın toplumlarda farklılaşmasına örnek gösterebilmektir.

Tam olarak bu noktada ise karşımıza kültür kavramı çıkmaktadır. Kültür kavramının tanımları şu şekildedir:

1. Tarihi, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddî ve manevî değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü, hars, ekin.
2. Bir topluma veya halk topluluğuna özgü düşünce ve sanat eserlerinin bütünü.
3. Muhakeme, zevk ve eleştirme yeteneklerinin öğrenim ve yaşantılar yoluyla geliştirilmiş olan biçimi.
4. Bireyin kazandığı bilgi.
5. Uygun biyolojik şartlarda bir mikrop türünü üretme.
6. Tarım (TDK, 1998, s. 1436).

Benim tanımım yalnızca ister eğitim amacıyla ister estetik amaçla ister manevi nedenlerle, isterse de eğlenmek ve vakit geçirmek için kullanılsın, kabaca ‘sanat’ diye sınıflandırılan (edebiyat, müzik, mimarlık ve tasarımın yanı sıra, basılı medya, elektronik medya, vb. medyanın tüm ürünlerini de içeren) eylemleri, malları ve fikirleri kapsıyor. Kültür aynı zamanda, mefruşat, giyim, aletler, otomobiller ve

tekneler gibi, çoğunlukla boş zamanları geçirmekte kullanılan ve geçimlik olmayan başka simgesel ürünleri de içeriyor (Gans, 2020, s. 21).

İçinde gözlerimizi açtığımız toplum, doğduğumuz andan itibaren kabul ettiğimiz din anlayışı, dönemin ekonomik, sosyal, siyasal değişimleri aynı zamanda nasıl bir kültüre maruz kalacağımızın da göstergesidir. Ancak kültür kavramını bu kadar çok etkileyen unsur varken değişmemesini beklemek mümkün değildir. Kültür, her an değişime açık olan ve bu değişiklikler ile yenilikler kazanan bir olgudur. Bu yüzden bir zamanlar kültürümüzde yer alan birçok uygulama bugün yapılmamakta ya da eski önemini taşımamaktadır.

Aynı toplumda farklı din anlayışlarına, geleneklere, siyasi görüşlere sahip olan insanlar geçmişte yan yana yaşamış günümüzde de yaşamaya devam etmektedir. Bu durum da ister istemez insanların birbirinden etkilenmesine ve kültürler arası bir aktarımın oluşmasına neden olmaktadır. Ancak eğer aynı toplum içerisinde yaşamıyorlar ise geçmiş dönemler için bu aktarım süresinin oldukça yavaş hareket ettiğini ve bu sebepten dolayı kültürlerdeki değişim hızının da yavaş olduğunu unutmamak gerekir.

Zaman içerisinde kent kültürünün artması, teknolojinin gelişmesi, ulaşım şartlarının iyileştirilmesi, eğitim düzeyinin yükselmesi, kitle iletişim araçlarının bulunması ve yaygınlaşması toplumlar arası etkileşimi artırmış ve böylece kültür üzerindeki değişim hızı da artmıştır. Bugün hiç bilmediğimiz, belki hayatımız boyunca hiç gidemeyeceğimiz bir yer hakkında fikir edinebilir ya da fotoğraflarına, videolarına bakarak orayı görmüş kadar olabiliriz. Ancak bu durumu bugünkü imkânlar dâhilinde yapabilmekteyiz. Geçmişteki hayat şartlarına baktığımızda bu koşulların olmadığı zamanlar ile günümüz arasındaki değişim hızını daha iyi anlayabiliriz.

Morgan'a göre kent kültürünün oluşumu; "toplumsal örgütlenmeden siyasal örgütlenmeye geçişin" bir sonucudur. Tarım ve hayvancılığın "kent yaşamını" karşılayabilecek düzeye gelmesi ve insanlara bireysel olarak mülkiyet hakkını kazandırmasıyla beraber kent yaşamı, bir gereklilik hâline gelmiştir (1994, s. 123). Bu açıdan bakıldığında kültürdeki yenilikler önce kent yaşamlarında görülmüştür. Teknolojinin nimetlerinden, medyanın yararlarından ilk olarak kentler etkilenmiştir. Kentte eğitim düzeyi ve ekonomik şartlar köylere oranla daha ileri seviyede olduğundan aynı hızla tüketim de hızlanmış ve buna bağlı olarak çeşitlilik artmıştır. Ancak zaman içerisinde değişen kitle iletişim araçları, eğitim, ulaşım gibi unsurların iyileştirilmesi ile kırsal kesimde yer alan insanlar da kentin getirilerine köy hayatlarında erişim sağlayabilme imkânı bulmuştur.

Bu süreci Türkiye koşullarına göre değerlendirmek gerekirse evet belki hâlâ köy ile kent arasında uzun mesafeler olan yerleşim yerleri varlıklarını sürdürmekte ve belki de herkes kente yakın yerlerde yaşayamamaktadır. Ancak eskisi gibi kenti yaşamaları için köylerinden göç etmelerine de ihtiyaçları yoktur. Zaman içerisinde belediyelerin birçoğunun büyükşehir şekline gelmesi ile beraber kentleşme artmış buna bağlı olarak ulaşım şartları iyileştirilmiş, eğitim köylere ulaştırılmış, evlere televizyon,

telefon gibi iletişim araçları dâhil olmuş, bununla beraber çoğunlukla köy-kent farkı ortadan kaldırılmıştır. Özellikle cep telefonlarının yaşamımıza girmesinden ve akıllı telefonların icat edilmesinden sonra iletişim ağı daha da hızlanmış, internet sadece bilgisayara bağlı bir unsur olmaktan çıkmıştır. Bugün köyde oturan bir yaşlı teyzemiz de sosyal medyaya girerek kentteki insan ile aynı haberi görebilmekte ya da aynı ürüne ulaşım sağlayabilmektedir. Burada kastedilen elbette birebir aynı imkânlarla sahip olmaları değildir. Ancak medya, iletişim ve teknoloji ağının gelişmesi ile etkileşim hızının geçmişe oranla ne kadar hızlı olduğunu ve bunun kültür üzerindeki etkisini anlatmaktır. Bu etkenler doğrultusunda Ordu ili düğün gelenekleri ele alınarak bu geleneklerde gelin olma anlayışında zaman içerisindeki değişimler kültür, medya ve teknoloji bağlamında değerlendirilmiştir.

Geçiş aşamalarının tam ortasında bulunan ve yaşamın büyük bir dilimini kapsayan evlilik hem erkek hem de kadın için bir eşittir. Evlilik kadınlar için çocukluk ya da gençlik evresinin terk edilerek kadınlık, eş olma, gelin olma, anne olma evresine geçmek demektir. Böylece kadının toplumdaki statüsü değişmekte ve sorumlulukları bu şekilde artmaktadır. İlk önce evlilikle beraber gelen ‘gelin olma’ anlayışındaki gelin kelimesinin etimolojisi hakkında bilgi vermek daha doğru olacaktır. Etimolojik açıdan gelin kelimesinin açıklaması şu şekilde yapılmıştır:

Eski Türkçeden başlayarak kullanılır. Orta Türkçede *kelin* olarak geçer. Eski Kıpçakçada da *kelin* biçimi kullanılır. Yaygın bir inanca göre, Türkçe gel- (<kel-) kökünden gelir. Kel- + -(i)n eki. Çağdaş diyalektlerin bir bölümünde *keleş* biçimi de geçer; Kazan Tatarcasında *keleş* ‘evli kadın, karı’ olarak kullanılır (Eren, 1999, s. 52).

Gelin, kelmek/gelmek ten kel- i- n- kelin/ gelin... Kök anlamı; gelen, dışarıdan, başka yerden gelen... anlam genişlemesiyle; bir eve, başka evden gelerek yeni evlenen genç bayan. Köke gelen *-in* ekiyle ad türetme; gelmek’ten gel- in/gelin... Gelin sözcüğünün rum, glene’den geldiğini söyleyenler varsa da bu görüş doğru değildir, glene sözcüğü ışık gözbebeği anlamındadır... (Eyuboğlu, 1991, s. 274).

Kısacası evlilik yoluyla aileye yeni dâhil olan kadına ‘gelin’ denilmektedir. Türklerde evlenmek demek soyun devamı, ocağın yanmaya devam ediyor olması inancını da temsil etmektedir. ‘Ocak’ anlayışı Türkler için oldukça önemlidir. Bir evin ocağının tütüyor olması hem bereketi hem de o evdeki yaşamı temsil etmektedir.

Yakut Türklerinin kültürel inançlarına göre evlenmek “sönmez bir ateş yakma” olarak adlandırılmış, gelin ise “evi aydınlatan bir ateş” olarak tanımlanmıştır (Ögel, 2020, s. 194). Evlilik sönmeyen bir ateş olarak nitelendirilirken gelinin evi aydınlatan bir ateş olarak değerlendirilmesi; artık bu eve bereket getireceği, ocakta yanan ateşi söndürmeyeceği şeklinde yorumlanabilir. Gelin, kutlu bir insan olarak kabul edilmekte ve soyun devamı için taşıyıcı olmaktadır.

Geçmiş dönemlerde kızların evlenme çağı Türkiye'nin birçok yerinde olduğu gibi Ordu ilinde de oldukça küçük yaş gruplarına kadar inmektedir. En küçük evlenme çağı kızlarda 12 olarak tespit edilmiştir (M. G., kişisel görüşme, 19 Eylül 2022). 12 yaş ile 18 yaş aralığının yörede geçmiş dönem için evlilik çağı olarak değerlendirildiği görülmektedir. Ancak 18-24 yaş arasında evlenememiş olan kızlar 'galuk' olarak adlandırılmaktadır. 'Galuk' yörede evde kalmış, evlenme çağı geçmiş olan kişiler için bir ifade gibi değerlendirilse de daha çok kızlar için kullanılan bir kelimedir. Bu açıdan bakıldığında geçmiş dönemlerde evde kalma sanki kızlara özgü bir durummuş gibi değerlendirilmekte, aileler bu durumu kendilerine yük olarak görmekte ve dahası bu toplumda bir kusurmuş gibi algılanmaktadır. Ancak günümüz şartlarında bu söylem ortadan kalkmış, özellikle kız çocuklarının eğitim düzeyinin artması, kendi ekonomik özgürlüklerini sağlaması ile beraber evlilik çağı gibi bir anlayış kalmamıştır. Elbette küçük yaşta evlenmeler tamamen ortadan kalkmamış ancak medeni kanun doğrultusunda en azından bu yaş 17-18 civarı ile sınırlandırılabilmiştir. Kız çocuklarının eğitime devam etmek istemesi ve meslek sahibi olma arzuları nedeniyle öncelikleri değişmiştir. Bununla beraber evlilik eski sırasını kaybetmiş ve daha ilerleyen yaşlarda düşünölmeye başlanmıştır. Günümüzde yörede genel olarak evlilik 25-30 yaş civarına yükselmiştir.

Yörede geçmiş dönemlerde kızların evlenme isteklerini belirtmeleri pek söz konusu olan bir durum değildir. Eğer kız bunu söyler ya da bunu belli edecek bir harekette bulunur ise "kudurdun mu, azdın mı?" (M. Ş., kişisel görüşme, 2 Ekim 2022) şeklinde azarlanmaktadır. Yani kadın için evlilik yapılması hatta belli bir yaştan sonra evde kaldı denilmesi kadar önemli, bu konu hakkında lafi edilemeyecek kadar ayıplanması gereken bir durumdur. Yaşı geldiği için kadın mutlaka evlenmeli ancak kesinlikle bunun meraklısı gibi görünmemelidir. Aksi hâlde bu durum bir terbiye eksikliği olarak değerlendirilmektedir. Artık günümüzde kadın ya da erkek fark etmeksizin gençler rahatlıkla evlenmek istediklerini dile getirebilmektedir. Hatta evlenme arzusu dışında görüştüğü ya da flört ettiği kişileri dahi ailesiyle tanıştırmakta ya da en azından bu durumdan ailesine bahsedebilmektedir.

Evlilik hakkında istek belirtemeyen gelin adayının aslında evlilik kararı verme konusunda da geçmiş dönemlerde pek bir hükmü yoktur. Ailelerin anlayış durumuna göre bazı aileler kızlarının fikirlerini sorsalar dahi bu durumun istisnalardan öteye geçemediğini belirtmek gerekir. Evlenecek oldukları kişilere aileler karar verir ve genellikle erkekle kız birbirlerini ya hiç ya da hiç denilecek kadar az görmektedir. Tanışma, anlaşma, buluşma tarzı konular neredeyse hiç olmamaktadır. Aileler kızlarını verirken eski zamanlarda, çocuğun ve ailesinin ahlâkına, tarlasına, hayvanlarının olup olmasına bakmakta ve eğer kızlarını verecek oldukları kişi memur statüsünde ise ayrı bir sevinç yaşamaktadırlar (İ. Ş., kişisel görüşme, 1 Eylül 2022). Çünkü damat adayının memur olması demek kızlarının buldukları köy yaşamından dışarı çıkması ve köy işlerinden bir nebze de olsa kurtulması, kendine ait bir ev açma olasılığının doğması demektir.

Evlilik için tercih edilecek olan kız ya genellikle yakın çevreden seçilir ya da bir tanıdığın önerisi ile bulunurdu. Bunun dışında uzak şehirlerden kız alıp vermek gibi bir durum pek söz konusu değildi.

Ancak günümüzde yaşam koşullarının değişmesi bu kriterlerde bazı değişikliklere sebep olmuştur. Öncelikle kız veya erkek fark etmeksizin belli bir eğitim almış olan kişi kendi eğitim düzeyine uygun biri ile evlenmek istemektedir. Eğitim için yaşadığı küçük çevreden çıkarak daha büyük bir şehre giden kişi, buranın imkân ve olanaklarını benimsemekte ve buna bağlı olarak hayata bakış açısını da değiştirmektedir. Bu yüzden eğitim düzeyi daha aşağıda kalmış ya da köyünden henüz hiç çıkmamış biri ile hayatını birleştirmek istememektedir. Gençlerin ya eğitim öncesi ya da eğitim sonrası mutlaka buldukları yerlerden farklı şehirlere gitmeleri, bu şehirde başka bir şehirden gelen biri ile tanışma ve evlenme olasılıkları da oldukça yüksektir. Bu durum gençler için uygun bir karar gibi görünse de farklı kültürlerden bir araya gelen aileler arasında bazen uyum sağlanamadığı ve bu yüzden çıkan huzursuzlukların da olduğu bilinmektedir.

Geçmişte gelin olmak için ne kısmetin açık olması ne evlenme isteği ne de görücü gelmesi önemlidir. İyi bir aile ve soydan sonra önemli olan özellik, gelinlik çağına gelmiş olan kızın becerikli ve hünerli olmasıdır. Çünkü gideceği evde sorumluluklar artık büyük oranda gelinde olacaktır. Bu konuda kızın hakkında tespit yapılması için kız görmeye gidildiği zaman bazı pratikler geçmiş dönemlerde yapılmıştır. Görücü olarak giden kişiler kapının arkasına bir ot süpürgesi koymaktadır. Eğer gelin olacak kız bu süpürgeyi oradan kaldırırsa o zaman temiz ve düzenli anlamına gelmektedir (Ş. B., kişisel görüşme, 9 Eylül 2022). Divan adı verilen oturma yerlerinin altına ev sahibi görmeden ip atılır ve çekilirdi. Eğer ipin üstünde toz olursa o zaman ev temiz değildir anlamına gelmektedir. Bunun dışında su istenir ve su bardağının temizliğine de dikkat edilirdi. Misafirlerin karşısına çıkan gelin eğer gelenlerin yüzüne bakıyorsa saygısız, yere bakıyorsa saygılı olarak değerlendirilirdi (S. K., kişisel görüşme, 30 Ağustos 2022). Günümüzde ise bunlardan hiçbiri yapılmamaktadır. Çünkü evlerde günümüzde artık ot süpürgesi kullanımı ile divan çok fazla tercih edilmemektedir. Elbette bu hiç olmadığı anlamına gelmez ancak genel anlamda birçok evde bu tür eşyalar kalmamıştır. Kalanlar ise bu amaca yönelik kullanılmamaktadır. Hatta gelin adayının artık yemek yapıp yapmadığı bile önemli değildir. Ancak önemli olan başka bir kriter ortaya çıkmıştır. Ekonomik şartlardan ötürü artık evlenecek olan kızın da çalışıyor olması oldukça önemlidir. Bu husus doğrultusunda zaten ev işleri hem evlenecek olan gelin hem de damat adayına ortak olarak bölüştürülmek zorundadır. Kadın artık evde duran, yalnızca çocuk büyüten bir yapıdan çıkmış ve evin bütçesine katkıda bulunan bir rol üstlenmiştir. Burada eskiden kadının görevlerinin daha kolay olduğunu söylemiyoruz. Çünkü yöre itibarıyla Karadeniz kadınları hem evde hem de dışarıda çalışan kadınlardır. Eskiden de çalışmıyor olmaları evde durdukları anlamını taşımamaktadır. Bahçe, tarla işleri, hayvan bakımı her zaman sorumlulukları dâhilinde olmuş, aynı zamanda da ev işleri ve çocuk bakımını yürütmüşlerdir. Fakat değişen şartlar doğrultusunda kadın, dışarıda çalışan ve para kazanan bir konuma geçmiş ve beraberinde evde sözü geçen bir birey hâlini almıştır.

Kız çocukları evlendirilirken başlık parası alma geleneğinin Ordu yöresinde de 56-58 yıl öncesine kadar devam ettiği tespit edilmiştir (S. Ş., kişisel görüşme, 2 Eylül 2022). Başlık parasını bazı aileler

kızı için harcarken bazı ailelerin ise bu parayı kendilerine aldıkları söylenmektedir. Günümüzden bakıldığı zaman başlık parası almak demek, kızların para karşılığında bir eşya gibi satılıyor olması şeklinde görülebilir. Hatta bu durum utanılacak bir şeymiş gibi algılanabilir. Elbette yaklaşımın doğru olduğunu iddia etmek gibi bir durum söz konusu değildir. Ancak başlık parası alma sadece bu yörede yapılmamakta ve çok eskiden beri süregelen bir gelenek olduğu bilinmektedir. Her aile başlık parası alma hususunu aslında iyiye ya da kötüye kullanabilmektedir. Bu yüzden başlık parasının esasen ne olduğunu, kültürümüzde neyi temsil ettiğini açıklamak yerinde olacaktır.

Ayrıca hatırlatmalıyım ki evlilik daima az veya çok ekonomik bir önem taşır ve doğrusunu söylemek gerekirse ekonomik düzeni ilgilendiren işler (genç kız ya da delikanlı için çeyiz tespiti, ödemesi veya çeyizin geri verilmesi, genç kızın başlık parası ve nişanlı delikanlının yapacağı hizmetler) daima ritlerle iç içedir. Yukarıda saydığım sosyal grupların hepsi pazarlıklar ve ekonomik düzenlemelerle az çok ilgilidir. Aile, köy, klan kadın veya erkek canlı bir üretim gücünü kaybedecekse en azından bir telafisi olmalıdır (Genep, 2022, s. 140).

Aslında açıklamaya ilk olarak bakıldığında kızın para karşılığı satılıyormuş olması ispatlanmış gibi görülmektedir. Fakat her dönemi kendi içerisinde ve kendi koşullarına göre değerlendirmek gerekmektedir. Başlık anlayışı ilk Türk devletlerinden itibaren görülen bir uygulamadır. Belki de daha eskiye dayanmaktadır. Ancak Türk milleti için kadının önemi hangi kaynaktan olursa olsun belirtilmiştir. Bu yüzden satılmaktan ziyade bunun belki ekonomik belki sosyal bir sebepten doğan bir gelenek olduğunu unutmamak gerekir. Kaldı ki 56 sene öncesinden daha da geriye gidilirse başlığın sadece para olmadığını görmek mümkündür. Hatta Dede Korkut Hikâyeleri'nden Bamsı Beyrek Destanı bunun güzel bir örneğidir. Ayrıca Sinan Gönen de bu destanda Karçar'ın isteklerinin başlık parası niteliği taşıdığını söylemektedir (2006, s. 62-71). Bu gelenek zaman içerisinde ortaya çıkış amacının dışında kullanılması, gençlerin kendi ekonomik özgürlüklerini elinde bulundurması ve modernleşen kent yaşamının daha da benimsenmesi, kadınların kendini satılıyormuş gibi hissetmesinden dolayı birçok yerde artık yapılmamaktadır. Ancak şunu da belirtmek gerekir ki başlık parası adı altında olmasa bile özellikle kız ve erkeğin kaçarak gerçekleştirdiği evliliklerde, erkek tarafının kız tarafına uyum adı altında ödeme yaptığı da tespit edilmiştir (A. Ç., kişisel görüşme, 29 Eylül 2022). Bu açıdan değerlendirecek olursak şartlar ne kadar iyileşirse iyileşsin, kent yaşamı kırsal yaşamın ne kadar içerisine dâhil olursa olsun, asıl değişikliğin aile kurumu içerisinde gerçekleştiği, kültürün etkisinin insanların kabul ediş durumlarına göre hızlandığı böylece bir kez daha ispatlanmıştır.

Çeyiz, kültürümüzde kızlar için oldukça önemli bir yere sahiptir. Bir kız çocuğu dünyaya geldiği andan itibaren çeyizleri yapılmaya başlanır. Dantelden yapılan perdeler, yatak örtüleri, iğne oyalı yazmalar, patikler, lifler, kilimler hatta buzdolabından tutun da televizyonun üstüne kadar örtüler yapılır ve evlenecek olan kızın da mutlaka çeyizinde yaptığı şeyler de olmalıdır. Bunlar birer maharet gösterisi olarak görülmektedir. Ancak zaman içerisinde bu durum değişerek yerini hazır örtülere,

elektronik eşyalara bırakmıştır. Bugün arz talep doğrultusunda çeşit çeşit ürünler bulunmaktadır. Ancak geçmişte bu kadar ürün çeşidi olmamakla beraber evlenen kişilerin çoğu erkek tarafının ailesi ile birlikte yaşadığı için yeni bir ev açıp evlerini kendi istediği gibi ürünlerle donatma imkânı da bulamamaktadır. Birçok gelin de artık çeyizi için yöresel şeyleri tercih etmemektedir. Bunların yerine daha popüler olan, özellikle sosyal medyada yaygın olarak gördükleri ürünleri çeyizlerine dâhil ediyor oldukları gözlemlenmiştir.

Eski gelenek yapısına göre özellikle kızı isteyip hemen sözünü almak günümüzdeki kadar kolay değildi. Kız tarafı mutlaka nazlı olduğunu gösterir ve istemeler genellikle iki ya da üç aşamalı olarak gerçekleşmekteydi. Söz için mutlaka ayrı bir gün tertip edilirdi. Sözde geline mutlaka ince bir söz yüzüğü takılmaktaydı, hatta bu gelenek 15-20 sene öncesine kadar devam etmekteydi. Söz şerbeti mutlaka yapılır, şerbetten sonra kadınlara yazma, erkeklere ise havlu hediye edilirdi. Şerbeti içenler tepsiye gönlünden ne koparsa bahşiş bırakırdı. Nişan genellikle aile arasında ya da yüzüğün alındığı kuyumcudaki takılırdı (H. Ş., kişisel görüşme, 5 Ekim 2022). Günümüzde ise evlenecek olan çiftler kendi aralarında zaten anlaşmaları sebebiyle çoğunlukla bu üç tören bir akşama sıkıştırılmaktadır. Bunun temelinde gençlerin anlaşmasının dışında, istemeye gelenlerin başka bir şehirden gelmesi, evlenecek olan çiftlerin çalışması gibi sebepler de etkilidir. Tören günü kısalmış olsa da masrafları artmıştır. Çünkü tören evde bile gerçekleşecek olsa organizasyonlar tutulmakta, fotoğraflar çekilmekte, kuaföre gidilmekte, hediyelik eşyalar yaptırılmaktadır. Söz yüzüğünün yerini önce tek taşlar sonra ise pırlantalar almıştır. Eğer nişan *asri* denilen eğlenceli şekilde yapılacaksa salon tutulmaktadır. Hatta evi müsait olmayanlar ya da göze hoş gelen bir konsept yapmak isteyen gençler isteme merasimlerini de salonda gerçekleştirebilmektedir. Nişanda getirilen bohça âdetinde de değişiklikler yaşanmıştır. Eskiden karşılıklı olarak amca, dayı, teyze, hala, kardeşler, varsa dedeler ve ninelere dahi bohçalar hazırlanmaktayken günümüzde bu durum daha çok gelinle damada hazırlama şekline dönüşmüştür. Üstelik bohçanın içeriği de değişmiş, el yapımı ürünlerin yerini kıyafetler, kozmetik ürünler gibi daha çok hazır şeyler almıştır.

Kına törenleri günümüzde olduğu gibi eskiden de kadınlar için daha önemli bir tören olarak görülmektedir. Görüşülen kaynak kişilerden elde edilen ortak bilgilere göre özellikle 1975 senesi öncesinde kına törenlerinin kadınlar arasında yapıldığı ve kadınların görünmemesi adına etrafa örtü çekildiği, kız tarafından erkeklerin bu örtünün dışında bekleyerek içeriye girmek isteyen erkeklere engel oldukları anlatılmaktadır. Kına sadece kadınlara, özellikle de geline özgü bir tören olarak görülmektedir.

Bunun haricinde gelinin tüm hazırlığı özellikle köylerde kadınların kendi aralarında yapılmaktadır. Günümüzde tıpkı isteme, söz ve nişan törenlerinde olduğu gibi gelin kuaföre gitmekte ve kına töreni için genellikle organizasyon talep etmektedir. Gelinin eskiye göre görülmemesi ya da saklanması gibi bir olay söz konusu değildir. Kına törenlerinde, düğün sahipleri muhafazakâr bir aile değilse kadın-erkek karışık misafirler bulunmaktadır. Ancak gelin ister başörtülü ister başörtüsüz olsun fotoğraflar

genellikle organizasyon şirketlerinin sosyal medya hesaplarında tanıtım amacı ile yayınlanabilmektedir.

Baba evinden çıkmadan önce takılan kırmızı kuşak, günümüzde hâlâ takılmaya devam etmekte ancak birçok gelin tarafından düğün salonlarına girmeden önce çıkarılmaktadır. Baş bağlama geleneği ise artık yapılmamaktadır. Gelinin yüzünün kapatıldığı, hatta kötü ruhlar, büyüler ve muskaldan korunmak adına damat evine giderken yolunun değiştirildiği (H. Ş., kişisel görüşme, 6 Ekim 2022) dönemden zaman içerisinde sosyal medyada fotoğraflarının yayınlandığı döneme gelinmiştir. Üstelik bu fotoğraflar tanıdıklar haricinde herkes tarafından da görülmektedir.

Düğünlerin düğün salonlarında yapılmasından ve artık her çiftin kendine ait bir evi olmasından dolayı gelin, düğün günü damat evine götürülmemektedir. Âdetler tam anlamıyla kalkmamış olsa dahi gelinin erkek evine götürülmediği noktalarda burada yapılan pratikler de zaman içerisinde yok olmaya mahkumdur. Eskiden gelinin attan inmemesi günümüzde arabadan inmemesine dönmüş, eve çıkmadığı durumlarda bu geleneği düğün salonuna geldikten sonra ya da kendi evlerine gittikleri zaman yaptıkları gözlemlenmiştir. Gelinin ayağına tavuk kesme geleneği az da olsa günümüzde de devam ettirilen pratikler arasındadır. Bereket getirmesi için buğday saçma, ekmek kırma gibi geleneklerin devam ettiği düşünülmekte olup yakın zamanda bir uygulama ile karşılaşılmamıştır. Bunların dışında eskiden gelinlerin erkek evine geldiği an ocağın başına götürülerek yemek karıştırması, elini ocağa sürmesi uygulamaları günümüzde yapılmamaktadır. Bu uygulamanın gelinin bereketini artırması için yapıldığı söylenmektedir (Z. K., kişisel görüşme, 9 Eylül 2022). Ancak daha önce bahsetmiş olunan ‘ocak kültürü’ anlayışına göre gelinin bereketinin artması için değil de kutlu olan gelinin bu ocağa bereket getirmesi inancı ile böyle bir pratiğin ortaya çıkmış olma olasılığı daha yüksektir.

Eskiden düğün için evde hazırlanan ve saçlarına gümüş teller takan gelinler kalmamış bunun yerine düğün gününden önce provaya giden, fotoğraf çekimi için düğün gününden farklı bir gün aynı özenle hazırlanan bir geleneğe geçiş yapılmıştır. Genel olarak damadın gelini düğünden önce gelinlikle görmesi uğursuzluğuna olan inanç kaybedilmiş ve düğünden önce yeni pratikler doğrultusunda damat gelini birkaç kez gelinlikle görebilir hâle gelmiştir.

Gerdek sonrasında gelinin zorunlu olarak çarşaf gösterme geleneğinin bu yörede de yapıldığı tespit edilmiştir. Bu gelenek tamamen kalkmış olmamakla beraber yörede yüksek köylerde bunun zaman zaman aileler tarafından istendiği de tespit edilmiştir. Ancak günümüzde bu işlere hile karıştığı, eğer gelin kız değilse ve kan gelmediyse bu gibi durumlarda da vücudun herhangi bir yeri kanatılarak ailelere bu kanın gösterildiği söylenmektedir (A. Ç., kişisel görüşme, 29 Eylül 2022). Yine kaynak kişilerin tamamı böyle bir kan gelmez ise geçmişte kesinlikle o kişinin baba evine geri gönderildiğini söylemektedir.

Değişen sadece düğün öncesi ve sırası pratikleri değildir, düğün sonrası yapılan geleneklerde de değişiklikler bulunmaktadır. Bunlardan en önemlisi ‘duvak düğünü’ adı verilen ve gerdek sabahında yapılan düğündür. Gelinin burada kız çıkması kutlanıyor desek herhâlde yanlış bir söylem olmayacaktır. Gelen misafirler fısıltılar eşliğinde bu durumu değerlendirmekte ve aslında evli olan çift dışında kimseyi ilgilendirmemesi gereken konu, komşular arasında bile konuşulur bir hâle gelmektedir. Baba evinden gelen ve aslında çok az tanıdığı insanlarla beraber olan gelinin mahcubiyet duygusunu tahmin etmek zor değildir. Günümüzde çiftler düğün sabahı genellikle balayına gitmeyi tercih etmektedir.

Gelinin düğünden sonra aile içindeki durumu da değişmiştir. Yörede eskiden gelinlerin yaşmak tuttuğu yani yeni gittiği evde kayınvalidesi dışında pek fazla kişiyle konuşmadığı bilinmektedir. Bu konuşmama ailelerin anlayış durumuna göre yıllarca sürebileceği gibi birkaç hafta da sürebilmektedir. Ancak sürenin dolmasının pek bir önemi olmamakta, gelin yine sessiz ve saygılı olmaya devam etmektedir. Günümüzde yaşmak tutma zaten yapılmamakla beraber gelinler rahatlıkla damadın ailesi ile iletişim kurabilmekte hatta eşine olan sevgisini hâl ve hareketleri ile de aile içinde gösterebilmektedir.

Son olarak gelini yakından ilgilendiren en çok geçmişte söz sahibi olamadığı ‘levirat’ türü evlilikten de bahsetmek yerinde olacaktır. Levirat; “Kocasını kaybeden dul kadının, kocasının erkek kardeşiyle evlenmesi olayıdır. Başka bir deyişle, yenge-kayınbirader evliliğinden oluşan bir tercihl evlilik türüdür” (Balaman, 1982, s. 50). Her ne kadar burada tercihl bir evlilik olarak nitelendirilse de bu tercihin gelin adayına ait olmadığını belirtmek gerekir. Levirat, daha çok malların, toprakların aile dışında paylaşılmaması, varsa çocukların üvey baba yerine amcaı baba tanınması, kadının namusunun korunması, başının erkeksiz kalmaması adına ailelerin kararına bağlı bir evliliktir. Bu durum günümüzde devam etmemekte ancak geçmişte de yapılmış olması hoş görülmeleyen bir uygulamadır. Her ne sebeple olursa olsun burada kadının omzuna bırakılan yük hepsinden ağırdır. Aynı durum erkeğin baldızı ile evlenmesi olarak bilinen sororat evlilik için de geçerlidir. Bu tür evlilikte amaç daha çok çocukların üvey anne elinde büyümemesidir. Ancak daha önce evlenmeyen genç kız için bu tür evlilik eziyetten başka bir şey değildir. Günümüzde de sororat evliliklerin kalmadığı söylenmiştir. Ancak görüşülen kaynak kişilerin hiçbirinin bu konuya sıcak bakmamaları ve sorulduğu an ilk olarak bizim burada yok dedikten sonra durumu kabullenmeleri şu an böyle kurulmuş evlilikler olsa dahi söylemeyeceklerini de göstermektedir. Bu konuyla ilgili görüşülen kaynak kişi, yakın çevresinde eskiden sororat türü bir evliliğin olduğunu söylemiş ve bu evliliği yaşayan kişinin kendisine söylediklerini şöyle aktarmıştır: “Ey gidi diyodu ki bize eniştemle yattım da dedi gözlerimi böyle kapadım dedi (Ş. Ö., kişisel görüşme, 23 Eylül 2022). Aktarılan bu bilgi aslında hem levirat hem de sororat evlilik türlerinin aslında özetini yapar hâldedir. Eşi ölen ya da eniştesiyle evlenmek zorunda kalan kadının bunu kabul etmesinin en temel sebebi başka seçeneğinin olmamasıdır. Günümüzde

ekonomik özgürlüğü olan ya da bu özgürlüğü kazanabileceğini düşünen hiçbir gelin ya da gelin adayı zaten bu durumu kabul etmeyecektir.

Sonuç

Yukarıda Ordu ilinde değişen gelin pratiklerine değinilerek bu değişimlerin sebepleri günümüz koşulları doğrultusunda açıklanmıştır. Tüm değişimlerin içerisinde yer alan kentleşme, eğitim düzeyinin artması, ekonomik koşulların değişimi, zaman içerisindeki arz talep unsurlarının değişmesi, ulaşımın kolaylaşması, kitle iletişim araçlarının teknoloji ile beraber değişmesi ve yaygınlaşması, sosyal medyanın artık hayatımızda çok fazla yer alması, köy yaşamının da kent yaşamına entegre olması, en önemli sebeplerdir.

Bu sebepler doğrultusunda evlilik öncesi olarak adlandırılan dönemde kadının evlilik yaşının yükseldiğini, evlenme isteğini belirtebilmenin yanı sıra evleneceği kişiye de karar verebildiğini, bir zamanlar tercih edilmesi adına teste tutulması konumundan artık tercih etme hakkına sahip olduğunu görmek mümkündür. Günümüzde kendine ait yaşam hakkını elinde tutan gelinler, çeyizlerine dahi kendi karar vermekte, sadece kendi istekleri doğrultusunda bu alışverişleri gerçekleştirebilmektedir.

Evlilik sırasındaki pratiklerde de gelin adayının aktif olarak rol aldığı görülmektedir. Köy ya da kent fark etmeksizin günümüzde gelinler, kız istemeden düğüne kadar her konuda gönüllerine göre plan yapabilmekte ve belki de en önemlisi talep etme özgürlüğünü elinde tutabilmektedir.

Evlilik sonrasında da tıpkı evlilik öncesinde olduğu gibi baskı altında tutulan, saygı adı altında gittiği evde yabancı gibi tedirgin olan gelin anlayışı günümüzde artık kalmamıştır. Gelinler artık kendi evinde söz sahibi olabilmekte, konuşmaktan çekinmemekte, kendi aile birliğinin farkında bir hayat yaşayabilmektedir. Duvak düğünü geleneği altında çevredeki insanlara kız olduğunu ispat etmek zorunda kalmayan gelinler günümüzde geleneğe dönüşmüş olan balayını tercih etmektedirler.

Kaynak kişilerle yapılan görüşmeler esnasında eskinin daha iyi olduğunu, artık saygının kalmadığını söyleyenler olsa da saygının gelini susturmaktan ya da baskılamaktan öteye geçmediğini söylemek gerekir. Kültürde ve yaşamın diğer koşullarında yaşanan değişiklikler kadını daha güçlü kılmaktadır. Ancak bu saygısızlık olarak adlandırılmamalıdır. Bundan 50-60 yıl öncesine kadar evliliğin birçok aşamasında figüran olan kadın, yaşanan bu değişiklikler sonrasında günümüzde evlilik öncesi, sırası ya da sonrasında en etkili birey olarak karşımıza çıkmaktadır.

Geçmişte değişimlerin yavaş seyretmesi nedeniyle yapılan pratiklerin değişmesi ya da yok olması bu kadar hızlı değilken günümüzde bu durum hızlı bir hâl almıştır. Amacımız günümüz koşullarının bu pratikleri değiştirmemesini söylemek değildir. Söylesek dahi böyle bir değişime engel olmak mümkün de değildir. Aksine başlık parası gibi ödeyen aileyi zorlayan, gelin olacak kıza satılıyormuş hissiyatı yaşatan, levirat-sorarat türü evlilikler yaptırarak, kadının ne aile ne eş evinde seçim hakkı olan gelenek anlayışının değişmesi oldukça olumlu bir sonuçtur. Ancak bu pratiklerin henüz unutulmamışken kayıt

altına alınmaları, en azından uygulanabilecek olanların uygulanmaya devam etmeleri veya günümüze göre uyarlanmaları kültürün devamlılığı ve tek tip kültür anlayışının oluşmaması açısından önemlidir.

Kaynakça

- Balaman, A. R. (1982). *Evlilik akrabalık türleri (sosyal antropolojik yaklaşımla)*. Karınca Basımevi.
- Baykara, T. (2001). *Türk kültür tarihine bakışlar*. Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Eren, H. (1999). *Türk dilinin etimolojik sözlüğü*. (2. baskı). Bizim Büro Basımevi.
- Ergin, M. (2021). *Dede Korkut Kitabı*. (3. baskı). Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Eyuboğlu, İ. Z. (1991). *Türk dilinin etimoloji sözlüğü*. Sosyal Yayınlar.
- Gans, H. J. (2020). *Popüler kültür ve yüksek kültür*. E. O. İncirlioğlu (Çev.). Yapı Kredi Yayınları.
- Gennep, A. V. (2022). *Geçiş ritleri-tabular, batıl inançlar, büyüler, ayinler ve törenler*. Nora Yayınevi.
- Gladding, S. T. (2012). *Aile terapisi*. (5.baskı). İ. Keklik (Çev.). Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği Yayınları.
- Gönen, S. (2006). Dede Korkut Hikâyeleri'nden günümüze yansıyan evlilik âdetleri. *Millî Folklor*, 18(69), 62-71.
- Hamilton, L. A. (1822). *Marriage rites, customs and ceremonies of the universe*. Printed By And For J.Smith.
- Morgan, L. H. (1994). *Eski toplum I*. (2.baskı). Ü. Oskay (Çev.). Payel Yayınevi
- Ögel, B. (2020). *Dünden bugüne Türk kültürünün gelişme çağları*. (5. baskı). Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı.
- Reed, E. (1983). *Kadının evrimi-anaerkil klandan ataerkil aileye II*. Ş. Yeğin (Çev.). Payel Yayınevi.
- Tezcan, M. (2000). *Türk ailesi antropolojisi*. İmge Kitabevi.
- Türk Dil Kurumu Yayınları. (1998). Aile. İçinde Türkçe sözlük-1 (9. baskı, s. 50).
- Türk Dil Kurumu Yayınları. (1998). Kültür. İçinde Türkçe sözlük-2 (9. baskı, s. 1436).

Sözlü Kaynaklar

- A. Ç.: Ahmet Çelenk, DT: 25.07.1985, Eğt: Lisans, Ordu, Gököy, Damarlı Mahallesi. Derleme tarihi ve yeri: 29.09.2022. Ordu.
- H. Ş.: Hamide Şahin, DT: 10.02.1938, Eğt: Okur yazar değil, Ordu, Perşembe, Saray Mahallesi. Derleme tarihi ve yeri: 06.10.2022. Perşembe.

H. Ş.: Hatice Şahin, DT: 20.10.1962. Eğt: İlkokul, Ordu, Perşembe, İstanbulboğazı Mahallesi. Derleme tarihi ve yeri: 05.10.2022. Perşembe.

İ. Ş.: İkrım Şahin, DT: 28.04.1945, Eğt: Ön Lisans, Ordu, Perşembe, Saray Mahallesi. Derleme tarihi ve yeri: 01.09.2022. Perşembe.

M. G.: Mevlüt Güneş, DT: 08.03.1949, Eğt: İlkokul, Ordu, Akkuş, Ortabölme Mahallesi. Derleme tarihi ve yeri: 19.09.2022. Akkuş.

M. Ş.: Mevlüdiye Şahin, DT: 20.02.1955, Eğt: Lise, Ordu, Perşembe, Saray Mahallesi. Derleme tarihi ve yeri: 02.10.2022. Perşembe.

S. K.: Sonur Kunduz, DT: 10.20.1959, Eğt: İlkokul, Ordu, Perşembe, Saray Mahallesi. Derleme tarihi ve yeri: 30.08.2022. Perşembe.

S. Ş.: Süriye Şahin, DT: 01.01.1947, Eğt: İlkokul, Ordu, Perşembe, Çerli Mahallesi. Derleme tarihi ve yeri: 02.09.2022. Perşembe.

Ş. B.: Şahin Berçin, DT: 12.04.1947, Eğt: Okur yazar değil, Ordu Ulubey, Sayaca Mahallesi. Derleme tarihi ve yeri: 09.09.2022. Ulubey.

Ş. Ö.: Şükran Özdemir, DT: 01.01.1942, Eğt: İlkokul, Ordu, Perşembe, Yumrutaş Mahallesi. Derleme tarihi ve yeri: 23.09.2022. Ordu.

Z. K.: Zübeyde Kahveci, DT: 02.08.1959, Eğt: İlkokul, Ordu, Ulubey, Sayaca Mahallesi. Derleme tarihi ve yeri: 09.09.2022. Ulubey.

Analysis of the Concept of Bridehood in Ordu Weddings from Past to Present* **

Şeyda ŞAHİN***

Abstract

There are three important transition stages in human life. The first of these is birth, and the third is death. These two transition stages symbolize both a new beginning and an ending in human life. However, marriage, as the second transition stage, is at the very center of human life and generally covers a considerable period of time in the life cycle. Rather than marriage being a concept on its own, it also includes many titles, such as family, kinship, and the continuation of lineage. Wedding ceremonies are a tradition to announce marriage. The way wedding ceremonies are performed may show differences and similarities in every society, even among different ethnic groups within the same society. Many cultural events, such as social rules, religion, social understanding and status, economy, and education, are effective in wedding ceremonies. Changes in these factors over time sometimes change the values that people have adopted, sometimes destroy them and replace them with new ones. Based on this understanding, the concept of bridehood, which has changed over time in Ordu weddings, is emphasized. The information we obtained from source people about the past was evaluated comparatively with today's understanding of bridehood, and the positive and negative consequences of these changes were determined by focusing on the reasons for the change in the understanding of being a bride.

Keywords

Family, wedding, Ordu, being a bride.

* **Date of Arrival:** 04.02.2024

Date of Acceptance: 29.02.2024

Citation: Şahin, Ş. (2024). Geçmişten Günümüze Ordu Düğünlerinde Gelin Olma Anlayışı Üzerine Bir Değerlendirme. *TURAN Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi (TURANusbb)*, 6: 31-46.

** It is derived from the master's thesis entitled *An Evaluation on Ordu Wedding Tradition in the Context of Technology, Media, and Urban Culture*, conducted under the supervision of Assoc. Prof. Dr. Berna Ayaz.

*** Master's Student, Bandırma Onyedli Eylül University, ORDU/ TURKEY, Email: seyda.sahin712@gmail.com ORCID: 0000-0002-3809-7384

Анализ Представлений О Невесте На Свадьбах В г. Орду Из Прошлого До наших Дней* **

Шейда Шахин***

Аннотация

Можно сказать о том, что в жизни каждого человека присутствуют три важных переходных этапа. Первый из них – это рождение, третий же – смерть. Эти две переходные стадии символизируют как новое начало, так и конец человеческой жизни. Однако брак, который рассматривается как второй переходный этап, находится в самом центре человеческой жизни и обычно охватывает большой период жизненного цикла. Брак не является самостоятельным понятием, он также включает в себя такие определения как семья, родство и продолжение рода. Свадебные церемонии – это традиция объявления брака. Проведение свадебных церемоний может иметь различия и сходства как в каждом обществе, так и среди разных этнических групп в одном обществе. Многие культурные события, такие как социальные правила, религия, социальное понимание и статус, экономика и образование играют большую роль на свадебных церемониях. Изменения этих факторов с течением времени иногда меняют принятые людьми ценности, иногда разрушают их и заменяют новыми. Исходя из этого понимания, в работе рассматривается понятие «невеста» на свадьбах в городе Орду, которое претерпело различные изменения на протяжении времени. Информация, полученная нами от источников о прошлом, оценивалась в сравнении с сегодняшними представлениями о невесте, а положительные и отрицательные последствия этих изменений определялись путем акцентирования внимания на причинах изменения понимания того, что такое невеста.

Ключевые слова

Семья, свадьба, Орду, статус невесты.

* Дата поступления статьи: 04.02.2024

Дата принятия статьи: 29.02.2024

Цитирование: Şahin, Ş. (2024). Geçmişten Günümüze Ordu Düğünlerinde Gelin Olma Anlayışı Üzerine Bir Değerlendirme. *TURAN Uluslararası Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi (TURANusbb)*, 6: 31-46.

** Статья основана на магистерской диссертации «Оценка свадебных традиций Орду в контексте технологий, средств массовой информации и городской культуры», выполненной под руководством к. ф. н., доцента Берны Аяз.

*** Магистр, Университет Бандырма им. семнадцатого сентября, ОРДУ/ ТУРЦИЯ, электронная почта: seyda.sahin712@gmail.com
ORCID: 0000-0002-3809-7384